

POROČILA

POSVETOVANJE SLOVENSКИH ETNOGRAFOV V LJUBLJANI

Zmaga Kumer

Vsakoletni kongresi Zveze društev folkloristov Jugoslavije, na katerih se sestajajo ne le jugoslovanski etnografi, ampak srečavamo tudi inozemske strokovnjake, so pokazali, da je za uspešno znanstveno raziskovalno delo etnografov nujna izmenjava misli in izkušenj s kolegi ter da je mogoče marsikak problem bolje rešiti v skupnem pomenku kot posamez. So pa tudi vprašanja, ki zanimajo le ozek krog raziskovalcev oziroma so pomembna samo za posamezna etnična področja in jih torej ne kaže obravnavati na zveznih kongresih. Zato je Slovensko etnografsko društvo na predzadnjem rednem letnem občnem zboru sklenilo prirediti posebno posvetovanje slovenskih etnografov, na katerem naj bi obravnavali nekatere pereče probleme. Po možnosti naj bi prireditel postala stalna in naj bi bila združena z rednim letnim občnim zborom, da bi se je udeležilo čim več članov društva.

Prvo tako posvetovanje je bilo sklicano za 7. maj 1960. Zal se je v prijetnem okolju male dvorane Mestnega magistrata v Ljubljani zbralo le majhno število udeležencev, komaj polovica članov. Referati so se nanašali na dve temi: 1. Predmet, metode in cilji etnografije; 2. Etnološki atlas Jugoslavije. O predmetu etnografije je govoril dr. Angelos Baš, o metodah Slavko Kremenšek, o ciljih dr. Valens Vodušek. V posebnem referatu pa se je prof. Branko Rudolf dotaknil vprašanja pačenja pojavov ljudske kulture.

Referenti so deloma razvili in izpolnili misli, ki so jih nakazali že na diskusijskem večeru društva, kjer so razpravljali o etnografiji kot zgodovinski znanosti, hkrati pa so svoja izvajanja osvetlili še z novih vidikov. O diskusijskem večeru je poročal Glasnik Slovenskega etnografskega društva I. II. št. 2.

Razprava na posvetovanju je bila dokaj živahna, zlasti ob referatih prve teme, kar je glede na njeno načelno važnost povsem razumljivo. Tako je dr. Hrovatin poudaril, da ljudska kultura ni le stvar preteklosti, ni samo produkt določenih kulturnih plasti, ampak da more nastati tudi v modernem času, če so dani pogoji za ustvarjanje tradicionalnosti. Glede pačenja ljudske kulture je opozoril, da v ljudski umetnosti ne obstajajo »prvotne« oblike pojavov tako kot v visoki umetnosti, ker je zanjo bistveno prav spreminjanje. — Prof. Rudolf je ugovarjal, češ da spreminjanje ni isto kar pačenje. Kot značilne primere pačenja je navedel med drugimi nadomeščanje pristnih predmetov ljudske likovne umetnosti s kičem, mešanje pokrajinsko različnih tipov ornamentike, spreminjanje domačih oblik iz turistično-komercialnih pogledov ipd.

V zvezi z referatom dr. Baša je dr. Matičetov zavrnil očitke, da folkloristi obravnavajo predvsem novejšo terenske gradivo, ker so pač prepričani, da je etnografija sedanjostna ne pa zgodovinska veda. Dr. Matičetov je dokazoval, da so etnografi primorani segati po terenskem gradivu, ker so viri iz preteklosti toliko skromni, da je treba skoraj praviloma šele rekonstruirati podobo preteklosti slovenske ljudske duhovne kulture. Raziskovalci

materialne kulture so v marsičem na boljšem in nimajo razloga prisojati drugim etnografskim panogam zaradi tega manjšo znanstveno pomembnost. K temu je dostavil dr. Vodušek, da je dandanes tudi v etnografiji nujna specializacija in da posamezen raziskovalec ne more enako uspešno obdelovati vse panoge. Zlasti velja to za pojave ljudske duhovne kulture. Tako n. pr. etnograf, ki ni hkrati tudi muzikolog, ne more s pridom raziskovati problem etnomuzikologije, kdor ni tudi pravnik, se bo s težavo prebijal skozi probleme pravne etnografije itd. Delo samo vedno znova dokazuje, da etnografija stare šole ne zadostuje več sodobnim potrebam. Glede predmeta etnografije pa je dr. Vodušek dejal, da bi bilo treba tudi za pojave materialne kulture najti neko kvalitativno definicijo, podobno kot jo imajo za pojave ljudske glasbe etnomuzikologi, ker zgolj časovno opredeljevanje ne ustreza stvarnosti. Načelno ni mogoče priznavati značaja ljudske kulture; morda velja to za materialno kulturo, nikakor pa ne za duhovno. Prav gradivo iz ljudske glasbe dokazuje, da se more ljudska kultura razvijati tudi samostojno.

Drugi del posvetovanja je bil namenjen vprašanju Etnološkega atlasa Jugoslavije. Referent, ravnatelj Etnografskega muzeja v Ljubljani dr. Boris Orel, je v svojih izvajanjih najprej na kratko navedel razne etnološke atlase, ki so drugod po svetu že izšli oziroma začeli izhajati ali pa se pripravljajo. Zatem je govoril o namenih etnoloških atlasov, v zvezi s tem pa o njihovi dokumentacijski, metodični in praktični vrednosti, pri čemer je upošteval nekaj ugotovitev, ki jih je podal univ. prof. dr. B. Bratanič v svojem predavanju na posvetovanju etnologov v Osijeku leta 1957. Osrednji del referata dr. Orela je bil delovni načrt za Etnološki atlas Jugoslavije, ki ga je izdelala posebna komisija pri Etnološkem društvu Jugoslavije in je bil objavljen v društvenem Biltenu (št. 2/II, 1959). Nato je referent na kratko poročal o temah za poskusno vprašalnico in o uspehih poskusnega spraševanja v prvih dveh letih, naposled pa razložil pravilnik o delovni skupnosti za Etnološki atlas Jugoslavije. Ob zaključku je kot predstavnik Slovenije v odboru Etnološkega društva Jugoslavije povabil člane Slovenskega etnografskega društva k sodelovanju v navedeni delovni skupnosti, kolikor bo atlas zajemal tudi slovensko ozemlje.

Koreferent ravn. Franjo Baš je podal nekaj kritičnih pripomb k načrtu Etnološkega društva Jugoslavije in razložil, kako bi bilo treba uresničiti zamisel slovenskega dela jugoslovanskega etnološkega atlasa oziroma samostojnega etnološkega atlasa Slovenije.

Diskusije ob zadnjem referatu skoraj ni bilo, pač pa so poslušalci z zanimanjem sledili izvajanjem. Na splošno so bili vsi s posvetovanjem zadovoljni in izrazili mnenje, naj bi postalo stalna prireditev društva.

Zusammenfassung

DIE BERATUNG SLOWENISCHER VOLSKUNDLER IN LJUBLJANA

Auf der vorletzten Jahresversammlung des Slowenischen Volkskundereines wurde beschlossen, dass eine Möglichkeit für die jährliche Zusammenkunft der Mitglieder, welche nicht nur Organisationsfragen, sondern auch Erörterungen von aktuellen Fachproblemen dienen würde, gefunden werden soll. Folglich wurde am 7. Mai 1960 die erste Beratung slowenischer Volkskundler einberufen. An der Tagesordnung standen folgende zwei Themen: 1. Gegenstand, Methoden und Ziele der Volkskunde, 2. Zum Atlas der jugoslawischen Volkskunde. Zum ersten Thema referierten Dr. A. Baš, S. Kremenšek und Dr. V. Vodušek. Als Koreferent sprach B. Rudolf über die Entstellungen der volkskundlichen Gegenstände. Referent des zweiten Themas war Dr. B.

Orel, Mitglied des Ausschusses des Ethnologischen Vereines Jugoslaviens, welcher die Ausarbeitung des Atlas in seinen Arbeitsplan gestellt hat. Das Koreferat hatte Fr. Baš überkommen, der sich mit dem dargestellten Plan für den Atlas auseinandersetzte und die Notwendigkeit eines besonderen slowenischen Atlases der Volkskunde aussprach. Die Diskussion war sehr lebhaft, vor allem zu den Referaten des ersten Themas. Zum Schluss wurde festgestellt, dass solche Zusammenkünfte äusserst nützlich sind und auch weiterhin jährlich veranstaltet werden sollten.

TRETJE POSVETOVANJE JUGOSLOVANSKIH ETNOLOGOV V ČAČKU

Angelos Baš

Od 4. do 6. septembra 1960 je bilo v Čačku III. posvetovanje jugoslovanskih etnologov. Posvetovanje je organiziralo Etnološko društvo Jugoslavije s sodelovanjem čačanskega muzeja. Torišče, ki se je obravnavalo na tem posvetovanju, je bilo prav široko. Obdelovala so se nekatera teoretična vprašanja etnološke vede, bila je beseda o vrsti pomembnejših izsledkov posameznih raziskovalcev o določenih tehtnejših vprašanjih iz etnologije južnih Slovanov in prav tako ni manjkalo referatov o aktualnih oziroma uporabnih problemih etnologije. Poseben del posvetovanja pa je bil kot simpozij posvečen obravnavam keramike pri jugoslovanskih narodih. Zasnova posvetovanja je bila torej nedvomno dobro pretehtana. Prav tako pa je treba poudariti, da je bila po soglasnem mnenju udeležencev tudi konkretna vsebina posvetovanja po veliki večini precej skrbno dognana, tako da je pomenilo pričujoče posvetovanje v Čačku velik korak naprej od posvetovanja v Banja Luki 1959.

Natančneje. Prvo predavanje na čačanskem posvetovanju jugoslovanskih etnologov 4. septembra je bilo predavanje prof. Milenka S. Filipoviča: Oblikovanje narodnostnih skupin na planinskih ozemljih. Predavatelj je obravnaval ta pojav na območju Ozrena v Bosni, Rudnika v Srbiji in Paštrika v Metohiji; analiziral je vzroke za poselitev omenjenih ozemelj, v okviru tega poseljevanja oblikovanje narodnostnih skupin, nato pa spričo splošnega razvoja navedenih območij razkroj teh skupin in hkrati nadaljnji proces oblikovanja narodnostnih skupin. — Pisec teh vrst je imel predavanje: O zgodovinski etnologiji, kjer je z razčlenitvijo predmeta in ciljev etnologije pokazal, da morajo etnološke raziskave obseči svoj predmet, se pravi ljudsko kulturo, v celotnem danem časovnem razponu, ne pa samo v bližnji preteklosti, da bo tako mogoče doseči končni cilj vede, in sicer podobo o razvoju naše ljudske kulture in njegovih zakonitostih. Zavoljo tega je lahko tako v teoriji kakor empiriji predmet naše etnologije edinole ljudska kultura v svoji razvojni zaokroženosti, ne pa zgolj novejša ljudska kultura, njen cilj pa celotna obdelava določenega kulturnega procesa z vsemi njegovimi zakonitostmi, ne pa le posameznih njegovih stopenj. — Predavanje dr. Vladimira Jakovljeviča: Ostaline nekega arhaičnega rituala v obliki histeričnih pojavov (homoljske rusalje) je bilo zasnovano iz psihoanalitičnih izhodišč, kakršna je predavatelj razvil iz pogledov napredne sociologije v splošnem in psihoanalize posebej; tako je predvsem iz psihoanalitičnega zornega kota, v povezavi s temeljnimi sociološkimi aspekti, razložil pojav homoljskih rusalj.

Po omenjenih predavanjih so si udeleženci v drugem delu dnevnega reda ogledali zbirke in občasno likovno razstavo čačanskega muzeja. Memorial Nadežde Petrović, na kateri so bili zastopani malone vsi pomembnejši